

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv
Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor**

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

34. [38.] Disput. Ama[n]guccij cum P. Turriano.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

Christianorum potentium sollicitudine, crebro stationes & latebras mutassent. Sed lachrimabilem eius urbis casum priusquam refero, erit, opinor, iucundum legere disputationum illarum forma cuiusmodi fuerit, quas cum literatis nostri ea in urbe commiserunt, de iis solum exscribo quæ frater Ioannes Fernandus currenti, ac simplici calamo ad Xaverium scribebat.

34
Disput. Amā-
guccij cum
P. Turriano.

§8 Postquam Bonziji Amanguccienfes, Bungum esse profectum virum Dei cognoscunt, animos resumunt; paulo ante confusi, nec ausi se illi sistere, ferreque vim illam potissimum diuinam atque perpetuam, obiecta omnia multorum, & interrogata responso vno diluendi, (cuius antea facta est mentio) putant se leuiori pugna defuncturos, cum duobus illius sociis quos opinabantur ab eius doctrinæ celsitate abesse plurimum: ergo redeunt in arenam, multi simul; quæstis multis, & cauillationibus instructi, multo cum timore, ac strepitu, vt à prima luce in multam noctem domus Patrum disputatione continua sonaret, succidant eis semper aduersariis aut victos, aut lassos supplentibus: disputationis columen Turrianus: eius interpres Fernandus, cui pridem in promptu sermo Iaponicus; auditores, ex Christianis, & ethnicis, quam multos cubiculum caperet, omnes volueri curiositate finem illarum contentionum præuertentes: profus quamquam à Bonziis posita, simplicitatis essent ferme potius ridendæ, quam difficultatis inuolutæ, suos tamen interdum habebant nodos non ita cuiuslibet expeditos. Fuit in primis de temperamento, & ortu animæ non parua contentio. Quæstus Bonzium, an vti pars crassior simplicium quatuor corporum, humanum corpus componebat, sic è purissimo illorum flore constaret animus? & negatum id posse fieri, elementa enim cum ipsa sint corpora, non posse coagmentare nisi corpus, animum vero spiritum omnino esse. Erit igitur inculit Bonzium, materia duplex, altera elementaria, & sub sensum cadens ex qua nobis concresecunt hæc corpora; altera ignota sensibus & indeprehensa, ex qua animæ educantur: negauit Turrianus, animas ex parentibus traduci, aut ortu naturali progigni; sed à solo creati Deo, cuius virtus cum sit infinita per sese, nulla eget materia veluti semine, ex qua rerum quas condit formas eliciat, & hinc prouectus altius probare instituit; nullam præter Deum posse fingi animo naturam, quæ per se necessario existat, nec aliunde sui Principium quam ab ipsa se suspensum habeat; vnum, vt sit, Deum æternum esse; à nullo pendere, ex ipso reliqua omnia, quæ vt prodeant in hanc lucem, cum ante non fuerint, agentis opera indigent, qui ea producat. Iam si ab æterno nihil extiterit præter Deum, fueritque omnium artifex, vnde illi massa ex qua hoc elaborauit vniuersum, apteque in cæli, & elementorum comminationem digestum colligauit, quam vulgo dicimus Naturam? Profecto si nihil præter Deum fuit, se vno vsus est ex quo educeret omnia; hoc est, velle ipsi sat fuit, cum ei sit velle idem quod agere. Sic nostras etiam non ex concretionem

concretionem vllius materiæ, sed ex nihilo animas volendo procreat, hic assurgens Scholæ scientissimus Bonzius quæ f. molissimum illud defendit, nihil, de quo pridem fufius narraui, fatebatur & ipse vnâ, & simplicem rerum vniuersarum causam, sed participare se illam cum singulis diuersè admodum ab eo quod nostri assererent, nimirum haud quaquam eas operando, & efficiendo, sed suggerendo de se illarum materiam: vnum quippe esse vniuersale, ancèpsque ad omnia, principium omnium, in se quidem nihil, extra se omnia, quòd cum natura sua informe sit, in rerum omnium naturas formâsque fingatur, in viuentibus viuat, sentiat in animantibus, in homine ratiocinetur: nec incipiat vnquam nec desinat; non progeneretur, nec sit corruptioni obnoxium, sed diffundat se ipsam tantummodo, protendatque extra se communicatione sui cum rebus quæ esse incipiunt, ab iis quæ desinunt, intro in se remeet solum ac liberum. Nec dispariliter de cuiusq; viuentis anima philosophabatur, morientium videlicet animas in illam refundi, remisceriq; communem, generalémque massam: sic argumentantem Bonzium interrogauit Pater, illud ad omnia paratum, indifferensque principium vtrum ad singula componenda adhiberetur à seipso, an autem ab alio, cuius opera formaretur, vel vt ipse aiebat transformaretur? denique quam induebat noua singularisq; natura, num quid illi eius propriæ vniuersitati, adiungeret? nam qui posset illud quod eorum nihil est quæ ex illo vno coalescunt, absque vlla sui mutatione, omnia fieri omnesque formas induere, sola sui communionem tanquam materiæ? qui potest præterea si materia est rudis, & mortua, & in omnes aequè affectiones, naturâsque itura, tam dissimilibus diuidi, & circumscribi naturis, absque efficiente qui insit, qui diuidat, & circumscribat, opifice? tot porò tam diuersa, proprietatibus affecta tam inter se oppositis, quo pacto tandem ex vno illo constare principio poterunt simplici, nulla diuersæ substantiæ varietate discreto? hæsit Bonzius ad hoc saxum; & sequens Turrianus, quærit, inter animas brutorum, & hominum, ecquid discriminis poneret? Certè, inquit Bonzius, nam gerunt homines futuri curam; bruta dumtaxat præsentium, ex quo consequens duxit quadrupedis planè non hominis, conducibilius futurum fuisse hominibus, pecudes nasci quam homines. Exin illum docere Turrianus quid esset ratio, quid sermo ratiocinantis, quo pacto in nobis animi actio ab omni materiæ adminiculo secreta, absolutâque à corpore, ex quo necessario conficiebatur esse corpore excellentiorem, proinde casibus qui corpus perimunt haud quaquam subiacere, quibus licet diuulsum à corpore, non tamen destrui: habitum est paradoxo loco, non esse animum materiæ immersum & scire voluit crassioris ingenij non nemo, an esset colore, & effigie præditus, quod cum negaretur, ergo ait videri non poterit, quod cum vltro daretur; inde collegit, nihil esse, itane ait Turrianus, stoliditatem ingenij secutus; coloratus est aër? annon? aërem vides necne? minimè vero, respondit Bonzius; & Turrianus,

rianus, te ergo iudice nihil aër est, quando videri oculis non potest, haud multo aptius consequens, alius deduxit; si spiritus est anima, nec interit vna cum corpore, inde conficitur animam Deum esse, cuius est natura immortalis. Sed petitionem exire non potuit errori, si vellet, suo feliciter lethalem; nempe si erant corporeæ hominum animæ, mortemque subituræ, nec Xacam nec Amidam in cælo esse, nec quicquid Camidum, & Fotochiorum in Iaponia coleretur, vt qui olim homines vixissent, & quorum etiam tum ossa venerationi prostarent ethnicorum. Postremo de Deo, multa, & diu, interdumque obscura disputatione versata sunt: quæ sit regia eius sedes? quæ oris species? cur non cerneretur animo etiam corpori obstricto, cum esset hic spiritus & materia similiter careret? Si erat Deus natura bonus, quo consilio dæmones vsque adeo malos condidisset? ac si erant æternis ignibus addicti, quæ se inde solutis vinculis, & vacante pœna expedirent ad labefactandam suasionibus perditis hominum probitatem? & si quocumque irent circum suos semper secum ferebant inferos (vti dixerat Turrianus) vt quid Deus in terra sentina inferos condidisset? qua vero arte machinarum, sublime se tollerent ex illo barathro, quæ terræ molem erupturi perfoderent terebratæ? si nobis Deus salutem volebat, cur sempiternam inferret pœnam? si penes illum erat, damnatos ab ea liberare, vt quid illos immobilis æternum spectaret? cur humanam imbecillitatem, tam impari legis intolerandæ pondere oneraret? cur mentem homini tam Veri cæcam indidisset, voluntatem sic alienam boni; tam inimicas rationi, animi perturbationes, tam teneram ad sensum molestiæ omnis carunculam, tam fluxam & fragilem ad pulsum cuiusuis delectationis? adderet insuper nunquam intermissos dæmonum impulsus, quibus nostra iam sponte in scelus præcipites, incitatur? quid autem peccassent in Deum pauperes, vt nascerentur in hanc vitam inferorum rei? rursus criminum rei cum pœnas eorum hic luissent, cur illic etiam æternas luerent? Huius alia quoque generis permulta proferebant in medium Bonziji, & qui pauca hæc velut in aliorum collecta specimen ad Xaverium scripsit Fernandus, subiungit responsis Turriani tam cumulatè Bonziis factum satis, vt quamuis superbia tumidos, minimè puderet victoriam illi tribuere, profiterique rationem à nobis facere; nec posse merito quicquam ei opponi, dempta solum contentione rabiosa, de abominandis quibusdam flagitiis in quorum usu vt erant belluis fœdiores, sic iis propugnandis ægrè hominem retinebant adeo serenum rationis, stiparat sensuum infamis & pestilens vapor, & sepultum carne animum opprimebat.

39 Amanguccii Bonziorum scelere euer- titur; Rex perit; nostri periclitantur. 39 Cassis itaque doctrinæ, & ingenij viribus aduersus Xaverij socios, artes integrant sceleris assueti, auditu horrenda de iis in populum effu- tiunt, infanticidia, & homicidia occulta; Esus carniū humanarum, potumque sanguinis; dæmonem quondam ore idoli veridici, duos illos, si- bi asservisse discipulos, suis imbutos disciplinis, cantionum suarum & præstigia